

23.07.2020

Vláda svoj cieľ nedosiahla napriek dobrým podmienkam, RRZ preto odporúča zmenu v pravidlách

- Strednodobým cieľom vlády bolo dosiahnuť v roku 2019 vyrovnaný rozpočet. Napriek vyšším ako plánovaným príjmom a nižším úrokom na dlh sa tak nestalo, pretože výdavky rástli výrazne nad rámec rozpočtového plánu. Tento vývoj a ďalšie prijaté opatrenia výrazne zhoršili pozíciu verejných financií v čase koronakrízy a sťažil cestu k ich uzdraveniu.
- RRZ vzhľadom na tento vývoj odporúča prehodnotiť spôsob vyhodnocovania dodržiavania pravidiel o vyrovnanom rozpočte a spúšťania korekčného mechanizmu, ktoré sú dnes v kompetencii Ministerstva financií SR a vlády, čo znižuje účinnosť pravidiel. Bolo by vhodné, aby vyhodnocovanie tohto pravidla prevzala nezávislá inštitúcia, napríklad RRZ.

Strednodobým rozpočtovým cieľom vlády bolo dosiahnuť do roku 2019 vyrovnaný rozpočet (v podobe štrukturálneho deficitu najviac vo výške 0,5 % HDP). Možnosť priblížiť sa k tomuto cieľu bola v rokoch 2016 až 2019 podporená neplánovanými dodatočnými daňovými príjmami a poklesom úrokových nákladov.

Tento cieľ však nebol v roku 2019 splnený, ale vláda sa od neho výrazne odchyľila. V porovnaní s rokom 2018 sa neplnenie tohto pravidla ešte zvýraznilo. Štrukturálny deficit dosiahol v roku 2019 podľa RRZ 2,1 % HDP. Výdavky verejnej správy vzrástli v období 2016 až 2019 o 10,8 p.b. nad úroveň povolenú výdavkovým pravidlom.

Dôsledkom tohto vývoja verejných financií a prijatia legislatívnych zmien v oblastiach citlivých na starnutie populácie (najmä dôchodková politika) je skutočnosť, že bez výrazných reforiem bude na dosiahnutie dlhodobo udržateľných verejných financií potrebný štrukturálny prebytok viac ako 2 % HDP.

V štandardnej ekonomickej situácii by po identifikovaní výraznej odchýlky malo dôjsť k náprave, ako to predpokladá pravidlo o vyrovnanom rozpočte. Vláda však až na základe druhého hodnotenia výsledkov roku 2018 spustila v januári 2020 korekčný mechanizmus. V roku 2020 slovenskú ekonomiku ovplyvnila pandémia koronavírusu, vláda preto 24. júna 2020 vyhlásila začiatok výnimočných okolností, počas ktorých sa korekčný mechanizmus vyplývajúci z tohto pravidla neuplatňuje.

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť vzhľadom na vývoj v uplynulých rokoch konštatuje, že aktuálne nastavenie pravidiel o vyrovnanom rozpočte je neúčinné. Podľa RRZ by sa mal prehodnotiť najmä spôsob jeho vyhodnocovania, ktoré je dnes v kompetencii Ministerstva financií SR, pričom o spustení korekčného mechanizmu rozhoduje vláda.

Napriek tomu, že RRZ identifikovala výraznú odchýlku už pri hodnotení výsledkov hospodárenia za rok 2015 a následne pri svojom prvom hodnotení výsledkov za rok 2018, vláda na základe stanoviska MF SR korekčný mechanizmus nespustila. Jeho skoršie spustenie by prispelo k splneniu strednodobého cieľa a verejné financie by boli lepšie pripravené na súčasnú situáciu ovplyvnenú pandémiou.

Podľa RRZ by preto pravidlo o vyrovnanom rozpočte mala vyhodnocovať nezávislá inštitúcia s možnosťou automatického spustenia korekcie pri výraznej odchýlke.